

TANER AKÇAM
'Ermeni Meselesi Hallolunmuştur'

TANER AKÇAM 1953'te doğdu. 1976 Martı'nda sorumlu yazı işleri müdürü olduğu *Devrimci Gençlik* dergisindeki yazıları nedeniyle on yıla yakın hapis cezasına çarptırıldı. 1977 Martı'nda Ankara Merkez Cezaevi'nden firar etti. 1988'de Hamburg Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nde şiddet, kültür ve insan hakları konularında çalışmaya başladı. 1991'de yayımlanan *Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu* (İletişim Yayınları), Ermeni sorunu etrafındaki çalışmalarının başlangıcına denk düşer. 1996'da Hannover Üniversitesi'nden sosyoloji ve tarih doktorası alan Akçam, Ermeni soykırımı ve Türk milliyetçiliği konusunda çok sayıda esere imza attı. Akçam, 2008 yılından beri Clark Üniversitesi Tarih Bölümü Holokost ve Soykırım Çalışmaları Merkezi'nde bulunan Kaloosdian/Mugar kürsüsünde çalışmalarını sürdürmektedir.

İletişim Yayınları 1285 • Araştırma-İnceleme Dizisi 221

ISBN-13: 978-975-05-0562-1

© 2008 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1-7. Baskı 2008-2016, İstanbul

8. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Kerem Ünüvar

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI “Anadolu’da tehcir hazırlığı”, Hans-Lukas Kieser,
İskalanmış Barış, İletişim Yay., 2005

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

TANER AKÇAM

'Ermeni Meselesi Hallolunmuştur'

Osmanlı Belgelerine Göre
Savaş Yıllarında
Ermenilere Yönelik Politikalar

*Vicdan sahibi olmanın asaleti ve erdemini
daima temsil edecek kardeşim, Hrant'a...*

Canım Hrant, her şey konuştuğumuz gibi...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE	9
Giriş	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Osmanlı Kaynakları ve Belgelerin İmhası Meselesi	15
İKİNCİ BÖLÜM	
Anadolu'nun Homojenleştirilmesi Planı	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Balkan Savaşı Sonrası Ege ve Trakya'nın Boşaltılması	79
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Savaş Sonrasında Rumlara Yönelik Politikalardaki Değişiklikler	109
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Ermenilere Karşı Gündeme Getirilen Politikalar	133

ALTINCI BÖLÜM

Dahiliye Nezâreti Şifre Kalemi Belgelerinde

Tehcir ve Katliam.....181

YEDİNCİ BÖLÜM

Tehcir Çok Sıkı Kontrol ve Denetim Altındadır.....271

SONSÖZ YERİNE.....327

KAYNAKÇA.....331

ÖNSÖZ YERİNE

1919 Şubat'ında başlayan Yozgat davasında, daha sonra Nisan 1919'da idam edilecek Boğazlıyan Kaymakamı Kemal aleyhine ifade veren Türk şahitlerin içerisinde belki de en önemlisi, Boğazlıyan Müftüsü Abdullahzade Mehmed'dir. Yazılı olarak okunan ifadesinde müftü şunları söyler: “Erkekler tutuklanıyor ve sürgüne gönderiliyordu, fakat nereye gönderilmektedirler? Hiç kimse bu konuda bir şey bilmiyordu. Sonunda işittik ki; onları öldürüyorlardı. Erkeklerin ardından, kadınlar ve çocuklar da sürgüne gönderildi ve katledildi. Dine karşı bu ağır suçlardan dolayı fazlasıyla üzümüşüm. Kemal Bey bu durumu fark etti ve bir gün; ‘Müftü Efendi’, dedi bana, ‘neden bu kadar üzgünsünüz, siz Hükümet’ten daha mı merhametlisiniz?’ Ben de onu – ‘Hayır, üzgün değilim, ancak Allah’ın gazabından korkarım’, diye cevapladım.”¹

Haberi aktaran *Alemdar* gazetesi, “Bu ifade üzerine Kemal Bey bir şey söylemedi,” diye de ekler.

Türkiye’de, 1915’te Ermenilere yönelik politikalar üzerine yapılan tartışmalar bana hep Boğazlıyan müftüsünü ve Kaymakam Kemal’in bir şey diyemediği yukarıdaki sözlerini hatır-

1 *Alemdar*, 19 Şubat 1919; *Renaissance*, 20 Şubat 1919 (Yedinci Oturum).

latır. Konu hakkında konuşanlara hep müftünün sözlerini tekrar etmek isterim: “Yukarıda Allah var ve onun gazabından korkun!” Eğer bu cümlede ifade edilen vicdani sorumluluğun çok ama çok azına bile sahip olunsaydı, bugün bulunduğumuz yerde bulunmuyor ve lüzumsuz birçok tartışmayı yapmıyor olacaktık.